

СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Одним із джерел розроблення стратегії професійної орієнтації учнівської молоді є постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. N 842 «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення» із внесеними змінами до 03.03.2020р. включно.

Історичний період поступу суспільства характеризується корегуванням завдань у розв'язанні проблем навчання, виховання і підготовки молоді до життя і праці. Від того, наскільки успішно вона входить у соціальне життя, залежить благополуччя суспільства і безпека держави. Соціальний статус молоді різних країн має відмінності й схожі риси, які визначають типові ознаки на основі узагальнюючих характеристик, які відносяться до певної верстви населення, груп чи класів соціальної структури. Спільні моральні, духовні та інші соціальні характеристики дають змогу виявити джерела виховання особистості [1, с. 611–622].

З початком професійної орієнтації розпочинається важливий етап професійного самовизначення – усвідомлення себе суб'єктом конкретної професійної діяльності. Діагностика та аналіз самооцінки індивідуально-психологічних якостей уможливорює усвідомлення власних здібностей і на цій основі саморегуляцію поведінки в досягненні поставленої мети – опанування професії, обраної з певної галузі на ринку праці, або професії міжгалузевого характеру [10, с. 18–22].

Соціальне середовище, в якому здійснюються профорієнтаційні заходи на свідомий вибір професії, цілеспрямовує молодь із закріпленням її на певному робочому місці. Цей процес налагоджується: обґрунтуванням аналітиками, економістами та статистами прогнозу наявності робочих місць на певний період часу для відпрацювання профорієнтаційних заходів навчальними закладами системи загальної середньої освіти; систематизацією знань про всі професії через наукову професіографію і, особливо, знання вимог до людини певної професії та розуміння того, що позитивний результат може бути тільки завдяки комплексній роботі вчених багатьох спеціальностей; завдяки аналізу та синтезу знань про особистісні інтереси і здібності учнів та систематизації цих знань навчальним закладом за допомогою науковців; відповідністю особистісних якостей та вимог професії до школяра; відповідності навчальних закладів системи загальної середньої освіти вимогам держави і суспільства в напрямі підготовки молоді до життя в реальному соціально-економічному середовищі.

Для системи загальної середньої освіти ця проблема потребує

наукового переосмислення, результатом якого має бути впровадження в освітню практику нового змісту навчально-виховної роботи, особливо в старшій школі, оскільки разом з отриманням загальноосвітніх знань є нагальна необхідність послідовно готувати молоде покоління до професійної діяльності [6, с. 142–143]. Розроблення та успішна реалізація державних і регіональних соціально-економічних програм з відповідним фінансуванням дасть можливість молоді через кваліфіковану працю одержувати належну зарплатню для задоволення своїх потреб. Разом з тим, сьогодні спостерігається відсутність збалансованості в процесі планового відтворення людських ресурсів України з пріоритетною політикою їх реалізації на регіональному рівні, що спонукає до створення інституцій наукових радників об'єднаних територіальних громад.

Впродовж розроблення системи впливу на формування професійної підготовки учнівської молоді, засобом системи навчально-виховних заходів, доцільно враховувати політехнічну спрямованість, оскільки в сучасних умовах трудової діяльності спостерігається стрімка динаміка запровадження нових технологій, які вимагають від особистості підвищення рівня загальнотрудової і загальнотехнічної підготовки з метою оволодіння новими засобами праці.

Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи має орієнтувати учнів на: подальше навчання у закладах вищої освіти; трудову діяльність протягом певного терміну з подальшим навчанням у закладах вищої освіти; професійну діяльність безпосередньо після закінчення школи з одержанням вищої освіти, за бажанням без відриву від виробництва. Разом з тим із введенням дванадцятирічної освіти загальноосвітня ланка може стати суттєвим державним ресурсом поповнення робітничих кадрів з мінімальними затратами на їх підготовку, за рахунок фінансування з державного або місцевого бюджету інваріантної та варіативної складових навчального плану профільної підготовки учнів [7, с. 52–54]. Забезпечують результативність вчителі, які реалізують такі основні функції: 1. Дидактичну. Вона полягає у передачі знань, вмінь, навичок, цінностей та ставлень вчителя учням; навчанні учнів здобувати, формувати та вдосконалювати їх самостійно. 2. Розвивальну. Її сутність полягає в організації середовища та умов для розвитку й саморозвитку інтелектуального, вольового, духовного та творчого потенціалу учня, що сприятиме його самоствердженню. 3. Виховну. Вона полягає у формуванні суспільно необхідних якостей особистості учня, які б відображалися у його поведінці [2, с. 158–161; 3, с. 142–143].

Розроблення методик систематичного виховного впливу на учнів старших класів у напрямі розвитку їхніх здібностей для виконання свого призначення в сфері інтелектуального та матеріального виробництва, але із зазначенням того, що у закладі вищої освіти має навчатись молодь, яка досягла достатнього для продовження навчання освітнього рівня є одним із завдань педагогічної науки і практики. Водночас слід звернути увагу на те, що загальноосвітня ланка повинна орієнтувати учнів на трудову діяльність

після закінчення школи, ліцею чи гімназії не як на негативну перспективу, а як на проміжний етап професійної кар'єри, оскільки їх сподівання у виборі спеціальності для подальшого навчання можуть бути втрачені [4, с. 7–8]. Фахівець з вищою освітою, який має досвід робітничої діяльності, яка збігається з його спеціалізацією у закладі вищої освіти, має значні переваги, оскільки вибір подальшого професійного шляху здійснюється свідомо завдяки досвіду трудової діяльності.

На початковому етапі взаємодії із учнівською молоддю підтримується інтерес учнів до різних видів професійної діяльності [5, с. 30–32]. Результат досягається належною організацією навчально-виховного процесу, починаючи з викладання основ наук, стимулювання і розвитку інтересу до потрібних суспільству і громаді професій засобами викладання певних навчальних дисциплін та створенням спеціальних концепцій і системно-структурних надбудов, спрямованих на пропаганду, матеріальне заохочення та закріплення на цих ділянках роботи майбутніх фахівців з певним рівнем компетентностей [8, с. 108–109].

Зміст профорієнтаційної роботи передбачає учнівську технічну творчість, гурткову та факультативну роботу, агропромислове дослідництво тощо. Учасники профорієнтаційних заходів (фахівці навчальних закладів системи загальної середньої освіти, родина з її сімейними та професійними традиціями, місцева громада, соціальні освітні інституції, державні, законодавчі та регіональні органи влади тощо) працюють у цьому напрямі як єдине ціле і всіляко допомагають один одному в комплексному розв'язанні проблеми, оскільки загальноосвітня ланка, як би налагоджено вона не працювала, не в змозі самостійно вирішити завдання, визначені профорієнтаційними заходами, спрямованими на формування компетентностей [9, с. 270–271], а також задоволення потреб особистості, суспільства і держави. Успішність проведення профорієнтаційних заходів залежить і від засобів масової інформації та комп'ютеризованого навчально-розвиваючого середовища. Цифрові системи і їх технології посідають значне місце в житті учнівської молоді і за допомогою цих засобів забезпечується популярність професіям, які конче необхідні нашому суспільству. В свою чергу суспільство забезпечує відповідні соціально-економічні умови для довготривалого закріплення фахівців на певних робочих місцях.

Особливого значення набуває компетентна організація навчально-виховного процесу загальноосвітньої ланки у напрямі опанування учнями загальноосвітніх знань, а також знань, умінь і навичок професійного характеру та психологічної готовності до їх практичного застосування. Звідси виникає необхідність переосмислення організації навчально-виховного процесу шкільної молоді у напрямі підготовки її до майбутньої професійної діяльності засобом розроблення компетентнісно орієнтованих підручників [11, с. 83–84]. Водночас потребують змін критерії та показники результативності загальноосвітньої ланки, які мають відображати як інтелектуальний рівень підготовки учнів, так і рівень підготовленості до

процесу соціальної та професійної адаптації на певних вікових етапах розвитку особистості.

Подальше вдосконалення профорієнтаційної системи відбуватиметься в руслі соціально-економічного розвитку України на основі історичного та емпіричного досвіду теорії природовідповідності, спрямованої на свідомий і самостійний вибір учнем напрямку майбутньої професійної діяльності. Перспективні напрями у розв'язанні комплексної профорієнтаційної проблеми такі: загальнотеоретичні питання та їх наукове забезпечення; система санкціонованої та керованої інформації; організаційно-практичні питання тощо.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. *Виховання особистості*. Т.1–2. Чернівці : Букрек, 2015. 840 с.
2. Піддячий В. М. Професійні параметри майбутнього вчителя. *Наукові записки*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІІ (113). С. 156–165.
3. Піддячий В. М. Професійні самоосвіта та самовиховання майбутнього вчителя. *Наукові записки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІ (112). С. 140–146.
4. Піддячий М. І. Виховання і розвиток дітей засобами праці. Трудова підготовка в закладах освіти, №3, 2007. С. 6–9.
5. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. *Педагогіка і психологія*, № 3 (52), 2006. С. 29–36.
6. Піддячий М. І. Навчально-виховний комплект старшокласників: соціально-професійна орієнтація. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*. Київ : Пед. думка, 2015. Вип. 15 (2). С. 141–149.
7. Піддячий М. І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, №3/4 (48–49), 2016. С. 59–65.
8. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. *Розвиток сучасної освіти і науки : результати, проблеми, перспективи*. Київ : Посвіт, 2019. Т. VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці. С. 107–110.
9. Піддячий М. І. Сутність формування компетентностей старшокласників. *Реалізація компетентісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти* : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 листопада 2019 р.). Київ : Пед. думка, 2019. С. 269–272. URL : <http://undip.org.ua/upload/iblock/1b2/zbirnyk.pdf>
10. Піддячий М. І. Теоретико-методичні засади підготовки старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.02 Теорія та методика трудового навчання. Київ, 2010. 40 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/717242/>

11. Соціально-професійна орієнтація учнів як напрям у підручникотворенні. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць / Інститут педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2011. Вип. 11. С. 80–89. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/5143/>

Поліщук Олена Романівна
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
м. Умань

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS – СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

В умовах суспільної трансформації, що їх спостерігаємо зараз в Україні, формується більш уважне, ніж раніше, але й вимогливіше ставлення до особистості, нове розуміння соціального та психологічного благополуччя, самореалізації, становлення особистості. Наш час вимагає від кожного активності, вміння актуалізувати здібності та реалізувати себе як особистість у різних сферах діяльності. У зв'язку з цим зростають вимоги до фахівців соціальної сфери та психологів, які покликані допомагати кожному члену суспільства ефективно визначити життєві орієнтири, реалізувати свій особистісний потенціал, долати труднощі особистісного і професійного становлення.

Варто зазначити, що у професійному середовищі прийнято виділяти 2 типи навичок:

Hard skills («тверді» навички) – професійні, технічні навички, які можна наочно продемонструвати. Наприклад, навички сліпий друк, керування автомобілем, знання мови програмування і т.д.

Soft skills («гнучкі» або «м'які» навички) – навички, прояв яких складно відстежити, перевірити і наочно продемонструвати. До даної групи належать комунікативні та управлінські навички.

У XXI столітті внесок hard skills в професійну успішність співробітника складає всього 15%, тоді як soft skills визначають 85% – такі результати дослідження Гарвардського Університету та Стенфордського Дослідницького Інституту.

Керівники прагнуть до того, щоб наймати та працювати з працівниками з високим рівнем розвитку «м'яких навичок». Пропонуємо ознайомитися з ключовими з них: комунікативні навички; аналітичне мислення й критичне мислення; вміння слухати; вміння працювати в команді; вміння ставити і досягати поставлених цілей; активна життєва позиція і позитивна емоційна установка; здатність вирішувати конфлікти; вміння надихатися новими ідеями; вміння брати на себе відповідальність; самоорганізація і самодисципліна.